

Tisztelendő Testvérek!

Üdvöt és apostoli áldást!

A Megváltó ígérete ragyog az emberiség történetének első lapján. Azért jobb időket váró reménység enyhítette a sírást az elvesztett paradicsom után és elkísérte az emberiséget gyötrelmes útján mindaddig, míg a világ Megváltója az idők teljességében a földre jövén betöltötte a várakozást és lerakta alapjait az új általános művelődésnek, a keresztény kultúrának, amely végtelen magasságban túlszárnyalja azt, amelyet az ember addig hosszú szívós munkával csak egyes kivételes népeknél elért.

De a harc a jó és rossz között megmaradt a világban, mint az áteredő bűn öröksége. S az ősi csábító nem szűnt meg az emberiséget hamis ígéretekkel félrevezetni. A századok folyamán egyik fölfordulás követte a másikat egészen a jelenkor forradalmáig, amely már majdnem az egész világon dühöng, vagy legalább is komolyan kísért s célkitűzésében és erőszakosságában veszedelmesebb minden eddigi egyházüldözésnél. Egész nemzeteket fenyeget a veszély, hogy rosszabb barbárságba süllyednek, mint amilyenben az emberiség nagyobb része a Megváltó előtt volt. A fenyegető rém — mint úgyis tudjátok Tisztelendő Testvéreim — a bolsevista és istentelen kommunizmus, amelynek célja a társadalmi rend fölforgatása és a keresztény művelődés alappilléreinek ledöntése.

I. Az Egyház állásfoglalása a kommunizmussal szemben

Korábbi kárhoztató nyilatkozatok

Ekkora veszedelemmel szemben a katolikus egyház nem maradhatott s nem is maradt néma. Elsősorban az Apostoli Szentszék hallatta szavát, mert tudatában van küldetésének, hogy megvédje az igazságot, az igazságosságot és mindazokat az örök javakat, amelyeket a kommunizmus félreismer és támad. Amióta a műveltebb osztályok az emberi kultúrát az erkölctől és a vallástól elszakítani igyekeztek, Elődeink nyíltan és félreérthetetlenül fölhívták a világ figyelmét az emberi társadalom elkereszténytelenítésének következményeire. Kimondottan a kommunizmust már 1846-ban ünnepélyesen kárhoztatta kiváló elődünk, a boldog emlékü IX. Pius pápa. Nyilatkozatát megerősítette a syllabus, elítélvén *az úgynevezett kommunizmus kárhoztatos tanát, mint amely általában ellenkezik magával a természetjoggal s érvényre jutása esetén minden jog, rend és tulajdon, sőt az emberi társadalom gyökeres fölfordulásához vezetne*¹. Később másik elődünk, a halhatatlan emlékü XIII. Leó pápa — *Quod apostolici muneris kezdetű körlevelében pusztító pestisnek* nevezi a kommunizmust, amely *az emberi társadalom velejét támadja és elsorvasztja*². S világos látással megmondja, hogy a technicizmus korszakában a tömegeknél jelentkező vallástalan mozgalmak abból a bölcséletből sarjadtak, amely már századok óta a tudományt és az életet a hittől és az egyháztól elválasztani törekszik.

A mostani pápa nyilatkozatai

Uralkodásunk folyamán Mi is már ismételten és pedig különös hangsúllyal elítéltük a fenyegetően növekvő istentelen mozgalmakat. Mikor segélyküldöttségünk 1924-ben visszatért az egyesült szovjet köztársaságokból, az egész világhoz intézett beszédünkben nyilatkoztunk a kommunizmus ellen³. Miserentissimus Redemptor⁴, Quadragesimo Anno⁵,

¹ Qui pluribus körlevél 1846 nov. 9 ; Acta Pii IX. vol. I. p. 13. Cf. Syllabus § IV. A. S. S. vol. III. pag. 170.

² Quod apostolici muneris körlevél 1878 dec. 28. Acta Leonis XIII. vol. I. pag. 46.

³ 1924 dec. 18.: A. A. S. vol. XVI. pp. 494-415.

Caritate christi⁶, Acerta animi⁷ és Dilectissima Nobis⁸ kezdetű körleveleinkben fölemeltük szavunkat az Oroszországban, Mexikóban, Spanyolországban dühöngő egyházüldözések ellen. S még el sem némult az általános világvisszhangja azoknak a szavaknak, amelyeket az elmúlt évben a katolikus sajtó világhiállításának megnyitásakor, a spanyol menekültek fogadásakor és karácsonyi főpapi rádióüzenetünkben mondtunk. Sőt az egyháznak legkonokabb ellenségei, akik Moszkvából irányítják a harcot a keresztény kultúra ellen, szakadatlan támadásaikkal, a szó és a tettek erejével tanúskodnak ama tény mellett, hogy a pápaság hűségesen védi a mai korban is a keresztény vallás szentélyeit s gyakrabban és hatásosabban mutatott rá a kommunista veszedelemre, mint bármely világi közhatalom.

Szükség van újabb kárhóztató okmányra

Ámde ismételt atyai intelmeink ellenére, amelyeket ti — Tisztelendő Testvérek — legnagyobb megelégedésünkre hűen átvettetek és külön és közös pásztorlevelekben híveitek lelkére kötöttetek, a veszedelem ügyes agitátorok munkája nyomán napról-napra növekszik. Ugyanazért kötelességünknek tartottuk újra fölemelni szavunkat még ünnepesebb formában, külön okmányban, amint szokása ennek az Apostoli Szentszéknek, mint az igazság tanítómesterének. Megtettük azért is, mert ilyen külön okmánynak megjelenése az egész katolikus világ általános óhaja volt.

Reméljük, hogy szavunk visszhangja eljut mindenhova, ahol még előítéletektől mentes és az emberiség javát akaró szívek dobognak. Annál inkább várhatjuk azt, mert szavainkat már fájdalmasan megerősítik a fölforgató eszmék keserű gyümölcsei, amelyeket előre láttunk és megjósoltunk. Hiszen borzalmas mennyiségben tapasztalhatók már azokban az országokban, ahol a kommunizmus uralkodik s komolyan fenyegetik a világ összes országait. Azért most még egyszer rövid összefoglalásban kifejtjük a kommunizmus tételeit, amint leginkább a bolsevizmusban jelentkeznek, úgyszintén a propaganda módszereit; viszont velők szembeállítjuk az egyháznak világos tanítását s hangsúlyozottan rámutatunk az eszközökre, amelyekkel a keresztény kultúra, az egyedül valódi emberi társadalom, a sátáni csapástól megmenthető s az emberiség javára tovább fejleszhető.

II. A kommunizmus tana és gyümölcsei

Hamis eszménye

A mai kommunizmus — szorosabb értelemben véve mint a megelőző idők hasonló áramlatai — legbensőbb velejében valami hamis megváltás eszméje szunnyad. Minden tantételét és tevékenységét a munka terén való igazságosságnak, egyenlőségnek és testvériségnek áleszménye járja át s bizonyos hamis miszticizmus kíséri, mely a kába ígéretekkel elszedített tömegekbe ragályos lelkesedést önt, különösen a mi korunkban, amikor a földi javak hiányos elosztottsága folytán nagy a nyomorúság. Sőt úgy állítja be magát, mint a gazdasági haladás megindítóját. Pedig ha tényleg van valahol ilyen eredménye, azt egészen más okokkal kell magyarázni. Az ipari termelés fokozását oly országokban, ahol azelőtt majdnem teljesen hiányzott, lehetővé tették a mérhetetlen természeti kincsek, a legdurvább eszközök alkalmazásával óriás tömegek munkába állítása és az aránytalanul csekély fizetés.

⁴ 1928 máj. 8.; A. A. S. vol. XX. pp. 165-178.

⁵ 1931 máj. 15.; A. A. S. vol. XXIII. pp. 177-228.

⁶ 1932 máj. 3.; A. A. S. vol. XXIV. pp. 177-194.

⁷ 1932 szept. 29.; A. A. S. vol. XXIV. pp. 321-332.

⁸ 1933 jún. 3.; A. A. S. vol. XXV. pp. 261-274.

Marx materialista fejlődéstana.

A kommunizmusnak csábító külsőségekbe öltöztetett tana lényegében a már Marx által hirdetett bölcséleti és történeti materializmus alapelvein épül föl. Maguk a bolsevista szellemi vezérek dicsekszenek vele, hogy ők a Marx-féle tan egyedül hiteles magyarázói. E tan szerint egyetlen valóság az anyag a maga vak erőivel. Belőle fejlődik a növény, állat, ember. Az emberi társadalom sem egyéb az anyag egyik megjelenési formájánál, amely az erők örökös harcában ellenállhatatlan kényszerűséggel fejlődik a végső kifejlet felé, ami a társadalom osztályok nélkül. Ilyen elméletben természetesen nincs hely az Isten-eszme számára, nincs különbség szellem és anyag közt, sem a lélek és test között; nincsen a léleknek élete a halál után s alaptalan az örök életnek reménye.

A merően anyagelvi bölcsélet álláspontjáról azt vitatják a kommunisták, hogy a világot a végső kialakulás felé sodró fejlődés meggyorsítható az emberek beavatkozásával. Azért igyekeznek a társadalmi osztályok közt az ellentéteket minél jobban kiélesíteni. A társadalmi osztályharc a maga gyűlölködésével és pusztításaival az ő szemükben valóságos keresztes hadjárat az emberiség haladása érdekében. Viszont a rendszeres erőszakosságaikkal szembenálló erők mint az emberi nem ellenségei szerintük kíméletlenül elpusztítandók.

Az ember és a család a kommunizmusban

A kommunizmus tagadja az ember akaratszabadságát, az erkölcsi élet előfeltételét, megszünteti a személyiség méltóságát és az erkölcsi ellenállást a vak ösztönök ellen. Mert a közösséggel szemben az egyének mint külön személynek természetes jogait el nem ismeri. Az egyén a kommunizmusban csak egyszerű alkatrésze a rendszer gépezetének. Viszont az embereknek egymás között való viszonyában áll a teljes egyenlőség elve, amely elv tagad az Istentől rendelt minden rangfokozatot és tekintélyt, még a szülői tekintélyt is. Amit a kommunizmus a maga nyelvén még tekintélynek vagy alárendeltségnek nevez, azt a társadalmi közösségből, mint első és egyetlen jogforrásból vezeti le. Nem engedélyez az egyéneknek semmiféle tulajdonjogot a természet javai és a termelés eszközei fölött, mert ezek új javak előállítására alkalmasak s így mint egyéni tulajdonok egyik embernek hatalmat adnának a másik fölött. Éppen azért követeli a magántulajdon eltörlését, mert az minden gazdasági rabszolgaság alapja.

Abban az elméletben, amely az emberi életből minden lelki és szent elemet száműzött, a házasság és a család tisztára mesterséges és polgári intézmény, vagy inkább a mindenkori gazdasági rendszer egyszerű függvénye. A házassági köteléknek nem lehet olyan jogi és erkölcsi ereje, amely az egyének és a közösség jogától független. Következőleg nem állhat fenn a fölbonthatatlanság. Azután a kommunizmus a nőt nem köti a családhoz és a családi tűzhelyhez. A nők felszabadítását hirdetve kivonja őket a családi körből és a gyermekek nevelésének gondjait alól. Belekapcsolja a nyilvános életbe és a közös termelésbe ugyanabban a mértékben, mint a férfiakat. A társadalomra hárítja a tűzhely és a gyermekek gondozását⁹. Megtagadja a szülőktől még a nevelés jogát is, mert szerinte a nevelés a társadalom kizárólagos joga s legföljebb a társadalom nevében s annak megbízásából gyakorolhatják a szülők.

A társadalom alakulása

Mi volna az emberi társadalom, ha kizárólag materialista alapokon nyugszik? Olyan emberi közösség, amely csak a gazdasági rendszer követelményei szerint tagozódik. Egyetlen hivatása volna a földi javak termelése közös munkával, és egyetlen célja a termelt javak élvezése olyan paradicsomban, amelyben mindenki erejéhez mérten dolgozik és szükségletei

⁹ V. ö. Casti connubii 1930 dec. 31. A. A, S. vol. XXII. p. 567.

szerint részesedést kap. A közösségnek joga volna, sőt korlátlan hatalma az egyeseket a közös munkára kényszeríteni, nem tekintve az egyéni igényeket, sőt azok ellenére erőszakkal is. Erkölcs vagy jogszabály nem volna más, mint ami a mindenkori gazdasági rendszerből leszűrődne. Tehát vak földi forrásból eredve folyton változó és bizonytalan maradna, így akar a kommunizmus új korszakot nyitni, új művelődést teremteni. Vak erők méhéből emberi kultúrát vár Isten nélkül.

Mikor a kollektív társadalomból folyó tulajdonságokat az emberek már hiánytalanul elsajátították, akkor az osztálykülönbségeken győztes eszményi társadalomban a politikai állam mint fölösleges valami önként föloszlik, mert az ma csak a tőkések hatalmának eszköze a proletárok fölött. Amíg azonban a végső boldog állapot be nem következik, addig az állam s az állami hatalom a kommunizmus kezében a leghatásosabb és mindenre kiterjedő eszköz céljának elérésére.

Íme, Tisztelendő Testvérek, az új evangélium, amelyet a bolsevista és istentelen kommunizmus mint üdvözítő és megváltó üzenetet hirdet az emberiségnek. Tévedések és álokoskodások gyűjteménye. Ellentétes az ésszel és az isteni kinyilatkoztatással. Fölforgatója a társadalmi rendnek, amelynek legmélyebb alapjait kibontja. Félreismeri az állam eredetét, lényegét és célját. Tagadja az emberi személyiség jogait, annak méltóságát és szabad akaratát.

A terjedés okai – Csábító ígéretek

Miképpen lehetséges, hogy olyan rendszer, amely tudományosan is túlhaladott álláspont és a praktikus életben sem vált be, mégis rohamosan terjed az egész világon? Megmagyarázza az a tény, hogy elenyészően kevesen ismerik a kommunizmus valódi lényegét. Legtöbben csak a tetszetős külső máznak és a szédítő ígéreteknek hódolnak be. Állítólag csak arról van szó, hogy a dolgozó osztályok sorsa megjavuljon, a liberális gazdasági rendszer visszaélései megszűnjenek és a földi javak igazságosabban oszlanak meg, ami mind kétségtelen jogos kívánság. Azután ügyesen kihasználják a mai gazdasági válság bajait, így a kommunizmus bűvkörébe csalják azokat a néprétegeket is, amelyek egyébként elvből elvetnek minden materializmust és a terror minden fajtáját. Minden tévedésben van valami igazság is. Ha kellő időben és helyen ravasz tervszerűséggel, az igazságos oldalt erősen megvilágítják s viszont árnyékba borítják a kommunista elvek és módszerek elijesztően durva és embertelen voltát, félrevezetik még a nem egészen egyszerű elméket is és alkalmas apostolokat találnak az ifjú értelmiségnél, amely még nem eléggé érett a benső tévedések fölismeréséhez. Azonkívül a kommunizmus szószólói ügyesen tudják kihasználni a faji és politikai ellentéteket is, sőt a liberális és vallástalan tudomány tájékozatlanságát is, hogy az egyetemekbe is beférkőzzenek és tantételeiket áltudományos érvekkel is fölcicomázzák.

A liberalizmus mint szálláscsináló

Mikor magyarázatot keresünk, miképpen fogadhatták el gondolkodás nélkül a munkások nagy tömegei a kommunizmust, nem szabad megfeledkezni róla, hogy már előkészítette őket az a valláserkölcsei elhanyagoltság, amelybe a liberális gazdasági rendszer taszította. Szakadatlan, vasárnapokon sem nyugvó munka mellett a legegyszerűbb vallási kötelességek teljesítésére nem maradt idő, az ünnepnapokon sem. Nem gondoltak templomok építésére a gyárak mellett, nem támogatták a lelkipásztor munkáját, sőt szándékosan előmozdították az elvilágiasodást. Most érik be a vetésük azoknak a tévedéseknek, amelyeket Elődeink és Mi is annyiszor kárhoztattunk. Nem csoda, hogy a széles rétegekben már elkereszténytelenedett világon terjed a kommunista tévtan.

Ravasz és széleskörű propaganda

További oka a kommunista eszmék gyors elterjedésének a nagy és kicsiny, művelt és kezdetleges kultúrájú országokban egyaránt, úgy hogy a világ egyetlen sarkán sem maradtak ismeretlenek, ... az a sátáni propaganda, amelyet a világ talán még soha nem látott. Egyetlen központból irányított s a népek külön sajátosságaihoz alkalmazkodó propaganda. Mérhetetlen pénzforrásokkal, hatalmas szervezetekkel rendelkezik. Nemzetközi gyűléseket tart. Számítalan kitűnően iskolázott agitátora van. Dolgozik röpiratokkal, lapokkal, filmekkel, színházakkal, a rádióval. Behatol az iskolákba egészen az egyetemekig. Átjárja lassan az összes néprétegeket, még a jobbkat is, anélkül, hogy ezek észrevennék a mérget, amely mindinkább megfertőzi az elméket és a szíveket.

A sajtó bűnös hallgatása

Még egy harmadik tényező segíti elő a kommunizmus terjedését. A nem katolikus világsajtó nagy részének titokzatos megállapodászerű hallgatása. Valamiféle megállapodásról beszélünk, mert alig lehet másként megérteni, hogy a legkisebb napi eseményekre is annyira éhes sajtó annyi ideig agyon tudta hallgatni a szörnyűségeket Oroszországban, Mexikóban, részben még a spanyol borzalmakat is s aránylag olyan keveset foglalkozik a moszkvai kommunista világszervezettel. Ennek a hallgatásnak oka ugyan egyrészt a struccpolitika, másrészt azonban különféle titokzatos erőknek befolyása, amelyek ugyancsak a keresztény világrend fölforgatását célozzák.

Vérző nyomok – Oroszország és Mexikó

A propaganda fájdalmas eredményei már szemünk előtt állnak. Ahol a kommunizmus megerősödött és uralomra jutott — itt bensőséges atyai hajlandósággal Oroszország és Mexikó népeire gondolunk — ott nyílt bevallása szerint minden eszközzel a keresztény kultúra és vallás kiirtására törekedett, kiölvén az emberek — különösen az ifjúság — szívéből még annak emlékét is. Püspököket és papokat száműztek, kényszermunkára ítélték, lelőttek és embertelen módon megölték. Egyszerű világiakat, mert védelmezték a vallást, gyanúba fogták, zaklattak, üldöztek, börtönbe és vésztörvényszékek elé hurcolták.

Borzalmak Spanyolországban

Ott is — mint a Nekünk annyira kedves Spanyolországban, — ahol a kommunista csapásnak még nem volt ideje elméletének minden következményét éreztetni, a legszörnyűbb féktelenséggel garázdálkodott. Nem egyik-másik templom vagy kolostor pusztult el, hanem amennyiben lehetséges volt, minden templom és kolostor s a kereszténység minden emléke, bármily drága művészeti vagy tudományos emlék volt. A kommunista téboly nem állt meg ott, hogy püspököket, papok, szerzetesek és szerzetesnők ezreit gyilkolta le s különösen azokra vadászott, akik kiváló szeretettel foglalkoztak a munkásokkal és szegényekkel, hanem még nagyobb számmal szedte áldozatait a világiak soraiból, akik mindeddig naponkint seregestül mennek a halálba csak azért, mert jó keresztények, vagy legalább is ellenlábasai a kommunista istentelenségnek. S ezt az irtózatot pusztítást olyan gyűlölettel, barbársággal és féktelenséggel viszik véghez, amelyet a mi korunkban elképzelni sem tudtunk. Nem lehet gondolkodó magánember, vagy felelősségét átérző államférfiú, aki meg nem borzad arra a gondolatra: ami ma történik Spanyolországban, holnap megismétlődhetik más művelt népeknél.

Természetes folyományai a rendszernek

Ne mondja senki, ezek a kegyetlenségek csak átmeneti tünetek s szokásos kísérő jelenségei a forradalmaknak, vagy a háborúval járó szörvényes kilengései az elkeseredésnek. Nem. Természetes gyümölcsei a rendszernek, amely nem ismer erkölcsi féket. Lelki fékező

erőre szükség van az egyénben és a társadalomban. Még a barbár népeknél is megvolt a fék a természet törvényében, amelyet az Isten vésett minden ember lelkébe. S amikor a természet törvényét híven megtartották, egyes régi népek a nagyságnak olyan fokára emelkedtek, amely még ma is a kelleténél jobban megigéz egyes felületesebb történetbúvárokat. De ha az emberek szívéből az isteneszmét tudatosan kilopják, akkor azoknak szenvedélyei féktelenül kirobbannak a legsötétebb barbárságba. S ezt látjuk napjainkban. Az emberiség történetében először vagyunk tanúi az ember hidegen mérlegelt és gondosan előkészített harcának minden ellen, „amit Istennek vagy isteni tiszteletre méltónak mondunk”¹⁰. A kommunizmus benső lényegéből kifolyólag vallásellenes s a vallás neki csak ópium, mert a vallás túlvilági életről beszél s elvonja a proletárt a szovjet földi paradicsomának keresésétől.

Erkölc helyett terror

A természettörvény lábbal tiprása és a törvény Alkotójának megvetése mindig megbosszulja magát. A kommunizmus nem tudta és nem is tudja megvalósítani a célját, még a gazdasági téren sem. Oroszországban ugyan fölrázhatta a tömegeket évszázados álomból és mozgósíthatott heverő értékeket; lelkiismeretlen eszközökkel bizonyos anyagi sikert is érhetett. De hiteles és legújabb tanúbizonyságok alapján állítjuk, anyagi téren sem tudta megvalósítani, amit ígért, pedig emberek millióit juttatta szolgaságra a terror. Gazdasági téren is szükség van bizonyos erkölcsre, bizonyos felelősségérzésre, ami pedig teljesen hiányzik tisztán materialista rendszerben, amilyen a kommunizmus. Ennek pótlására nem alkalmazhattak mást, mint az intézményes terrort. Látjuk a munkáját most Oroszországban, ahol a régi összeesküvők és bajtársak fölfalják egymást. Terrorral nem lehet az erkölcsöket megjavítani, annál inkább a társadalmi szerkezetet gyökeresen szétrobbantani.

Atyai szó az elnyomott orosz néphez

Távol áll tőlünk, hogy fenti megállapításainkkal a szovjet köztársaságok népeit általánosságban kárhoztassuk. Ellenkezőleg a legfájóbb atyai részvétellel vagyunk irántuk. Jól tudjuk, hogy legnagyobb részük keservesen nyögi a nehéz igát, amelyet nekik és országuk érdekeinek idegen emberek raktak rájuk. Elismerjük, hogy viszont sokakat csalfa remények szédítettek meg. Mi csak a rendszert, annak szerzőit és terjesztőit kárhoztatjuk, akik Oroszországot alkalmas kísérleti talajnak találták az évtizedek óta kész rendszer életbeléptetésére és onnan az egész világon elterjesztésére.

III. Az Egyház világos tanítása

Miután kifejtettük a bolsevista és istentelen kommunizmus tévedéseit, erőszakos és csalfa eszközeit, röviden szembeállítjuk velük az emberi társadalom valódi fogalmát, amint azt az ész és az isteni kinyilatkoztatás világosságánál az egyház — a népek tanítómestere — tanítja, s amelyet ti — Tisztelendő Testvérek — úgymint ismertek.

A legfőbb valóság az Isten

Minden más valóság felett az első és legfőbb Lény, Isten, mindennek mindenható teremtője, az egész emberiség végtelenül bölcs és igazságos bírója. Ez a legfőbb Lény a leghatározottabb cáfolata a kommunizmus minden hazugságának. Isten nem azért létezik, mert az emberek hiszik. Hanem önmagától létezik s azért hiszi és imádja mindenki, ha szemét makacsul be nem hunyja a valóság elől.

¹⁰ 2Tessz 2, 4

Ember és család az ész és hit fényében

Amit az ész és a hit az emberről mondanak, ezt lényeges pontjaiban már előadtuk a keresztény nevelésről szóló körlevelünkben¹¹. Az embernek van szellemi és halhatatlan lelke. Az ember a Teremtő által testi és lelki képességekkel csodálatosan fölruházott személyiség. Valóságos mikrokozmosz, mint a régiek mondták. Kis világ, amely hasonlíthatatlanul nagyobb érték az egész lélektelen világnál. Ebben a földi életben és a másvilágon egyetlen végcélja az Isten. A megszentelő kegyelem fölemelte őt az istenfűség méltóságára s azért Krisztus titokzatos testében Isten országának polgára lett. Következőleg az Isten sok és sokféle kiváltsággal ajándékozta meg: joga van az élethez és testének sérthetlenségéhez, a lét szükségleteihez; joga van a végcéljához eljutni az Isten által kijelölt úton; joga van a társuláshoz, a magántulajdonhoz és a tulajdon élvezetéhez.

Amint a házasság és a természetes házasság élethez való jog isteni eredetű, úgy a család alkotmányát és lényeges jogszabályait is a Teremtő állapította és határozta meg, nem pedig az emberek szeszélye és nem a gazdasági tényezők. Úgy a keresztény házasságról¹², mint a keresztény nevelésről szóló körlevelünkben bőven kifejtettük ezt a tárgyat.

Az ember és a társadalom viszonya

Isten az embert mint természeténél fogva társas lényt a társadalomba helyezte. Teremtő tervében a társadalom eszköz az ember számára, hogy azt célja elérésében segítse, mert a társadalom az ember miatt van és nem fordítva. Persze nem abban az értelemben, mint az önző liberalizmus magyarázza, hogy a társadalom az egyén önkényének van alávetve; hanem abban az értelemben, hogy a társadalmi szervezetben válik lehetővé kölcsönös közreműködéssel a földi jólét kimunkálása mindenki számára. További értelme, hogy a társadalomban kifejlődjenek és érvényesüljenek a természettől az egyes emberbe oltott ama egyéni és szociális lelki adományok, amelyek nem ideiglenes haszon és érdekek szolgálatában állnak, hanem a társadalomban az isteni tökéletességet tükrözik vissza, ami az egyes ember külön életében nem valósulhat meg. De ez utóbbi cél is végelemzésben az emberért van, hogy az isteni tökéletesség fényét elismerje, azt a Teremtőnek megköszönje, őt érte dicsérje és imádja. Végeredményben csak az embernek s nem a közösségnek van esze és erkölcsi akaratszabadsága.

Amint az ember nem vonhatja ki magát az Isten által rászabott kötelességei alól a társadalommal szemben és a hatalom képviselőinek joguk van őt indokolatlan engedetlenség esetén kötelességei teljesítésére kényszeríteni: úgy viszont a társadalom nem foszthatja meg az embert az Istentől nyert személyes jogaitól, amelyek közül a legfőbbeket fent már felsoroltuk, s elvben nem teheti lehetetlenné azok használatát.

Teljesen észszerű, hogy az összes földi javak az ember használatára legyenek s az ember által az Istennek tulajdoníttassanak. Azért az emberre, a személyre áll, amit a nemzetek apostola a keresztény üdvösség megszerzéséről a korinthusiakhoz ír: „minden a tiétek, ti pedig Krisztuséi vagytok, Krisztus meg az Istené”¹³.

Míg a kommunisták az emberi személyt egészen kiüresítik az ember és a társadalom kölcsönös viszonyának fölforgatásával, addig az ész és a kinyilatkoztatás az egyéniséget fölmagasztalják.

¹¹ Divini illius Magistri, 1929 dec. 31. A. A. S. vol. XXII. pp. 49-86.

¹² Casti connubii, 1930 dec. 31. A. A. S. vol. XXII, pp. 539-592.

¹³ 1Kor 3, 23

Gazdasági és szociális rend.

XIII. Leó pápa a munkások helyzetéről kiadott körlevelében tárgyalta a szociális és gazdasági rend legfőbb elveit¹⁴. Mi azokat a társadalmi rend helyreállításáról szóló körlevelünkben a jelenkor viszonyaihoz és szükségleteihez alkalmaztuk¹⁵. Az egyház évszázados tanát a magántulajdon egyéni és szociális jellegéről újra hangsúlyozva megállapítottuk a munka jogát és méltóságát, rámutattunk a kölcsönös támogatás és segítség viszonyára, amelynek a tőkés és a munkás között kell fennállania, megjelöltük az igazságos munkabért, amely a munkás és családja szükségleteit fedezze.

Ugyancsak kimutattuk körlevelünkben, hogy a világ megváltására abból a szomorú mélységből, amelybe az erkölcstelen liberalizmus süllyesztette, nem alkalmas eszközök az osztályharc és a terror, sem az államhatalommal való önkényes visszaélés, hanem egyedül az egész társadalmi és gazdasági életet átható szociális igazságosság és keresztény szeretet. Utaltunk rá, miképpen indulhatna meg az egészséges fejlődés a hivatásos testületek rendszerének elvei szerint, amelyek elismerik a társadalmi rend rangfokozatait; és miképpen kell a testületeknek harmonikus egységbe olvadniuk a társadalmi közjó előbbre-helyezésének szellemében. Az állami közhatalom alapvető és egyik legelső kötelessége volna éppen ennek a harmóniának és az összes társadalmi erők helyes csoportosításának hatályos előmozdítása.

Társadalmi rangfokozat és államjogok

A békés rendet biztosító együttműködés megszervezése végett a katolikus tan az államhatalomnak megadja a kellő jogot és tekintélyt, hogy éber gonddal őrködjék az isteni és emberi jogok fölött és megvédje azokat, amelyeket a Szentírás és a szentatyák annyira hangsúlyoznak.

Nem igaz, hogy a társadalomban mindenki egyenjogú s nincs törvényes rangfokozat. Elég utalnunk XIII. Leó körlevelére, nevezetesen arra, amely az államhatalomról szól¹⁶, s arra a másikra, amely az állam keresztény alkotmányát tárgyalja¹⁷. Ezekben a katolikus ember világos fogalmazásban megtalálja az észből és a hitből folyó elveket, amelyek őt fölvertezik a kommunista állameszme tévedései és veszedelmei ellen. Az emberi jogok eltiprása és az ember szolgásgára vetése, az állam és államhatalom isteni eredetének tagadása, a közhatalom szégyenletes bitorlása a kollektív terror szolgálatában merő ellentétei a természetes etikának és a teremtő Isten akaratának. Űgy az egyes ember, mint a társadalom a teremtő Istentől veszi eredetét. S az Isten állapította meg köztük a kölcsönös jogviszonyt. Azért egyik fél sem teheti túl magát a kölcsönös kötelességeken, s nem tagadhatja le és nem csorbíthatja a jogokat. Mivel az Isten maga rajzolta meg a kölcsönös viszony alapvonalait, azért a legigazságtalanabb jogbitorlás a kommunizmusnak az a kísérlete, hogy az igazság és a szeretet örök alapjain nyugvó isteni törvény helyébe pártpolitikai programot akar tenni, gyarló emberi tákolmányt telve sötét gyűlölettel.

Az Egyház tanának szépsége

Kristálytisztá tanításával az egyháznak nincs egyéb célja, mint megvalósítani az Üdvözítő születésekor a betlehemi barlang fölött elhangzott anyagi ének boldogító üzenetét: „Dicsóság Istennek ... békesség az embereknek”¹⁸ — valódi békesség és igazi boldogság már a földön is,

¹⁴ *Rerum novarum*, 1891 május 15. *Acta Leonis XIII.* vol. IV. pp. 177-209.

¹⁵ *Quadragesimo anno*, 1931 május 15. *A. A. S.* vol, XXIII. pp. 177-228.

¹⁶ *Diuturnum illud*, 1881 június 20. *Acta Leonis XIII.* vol. I. pp. 210-222.

¹⁷ *Immortale Dei*, 1885 nov. 1. *Acta Leonis XIII.* vol. II. pp. 146-168.

¹⁸ Lk 2, 14

amennyire itt lehetséges, mintegy előízül és előkészületül az örök boldogságra, de csak a jóakarató embereknek. Ez a tan egyaránt távol áll a tévedések szélsőségeitől, mint a politikai pártok és sajátos rendszereik túlzásaitól. Mindig megőrzi az igazság és az igazságosság egyensúlyát. Ugyanazt hirdeti az elméletben, amit a gyakorlatban is alkalmaz és előmozdít. Összeegyezteti az egyesek jogait és kötelezéseit mások jogaival és kötelezéseivel, a tekintélyt a szabadsággal, az egyénnek méltóságát az állam jogigényével, az emberi személyiséget az alattvalóban az istenhelyettséggel a felsőbbségben. S így megbékíti a köteles meghódolást a helyes önszeretettel, a család és haza szeretetét a más családok és népek iránt tartozó szeretettel. Az Úristen iránt való szeretetnek közös alapján, aki mindnyájunk közös Atyja, Teremtője és végcélja. Nem választja külön a jogos gondoskodást az ideiglenes javakról az örökkévalókat kereső buzgalomtól. Bár az egyiket alárendeli a másiknak az isteni Üdvözítő szavai szerint: „Keressétek először az Isten országát és az igazságát és ezek mind hozzáadottnak nektek”¹⁹, távolról sem érzéketlen a emberi dolgok iránt s a kulturális és gazdasági haladást nemcsak nem bénítja, hanem ellenkezőleg a legbölcsebb és leghathatósabb módon támogatja és előmozdítja.

Gazdasági és társadalmi téren az egyház ugyan nem dolgozott ki határozott rendszert, mert ez nem az ő föladata, mégis megjelölte az alapelveket és az irányvonalakat, amelyek gyakorlati alkalmazása a különböző korok, országok és nemzetek sajátos viszonyainak figyelembevételével biztos utat mutat a társadalom szerencsés fejlődése felé.

Ezeknek az alapvető tanoknak bölcsességét és használhatóságát általában elismerik mindazok, akik valóban ismerik. Kiváló államférfiak vallották, hogy a sokféle társadalmi rendszerek tanulmányozása után egyetlen egyben sem találtak annyi bölcsességet, mint a Rerum novarum és a Quadragesimo anno pápai körlevelek által kifejtett vezéreszmékben. Nem katolikus, sőt nem is keresztény országokban is elismerik a katolikus társadalombölcsélet kiváló jelentőségét az emberi társadalom számára. Alig egy hónappal ezelőtt a távol Keletnek egyik nagytekintélyű államférfija azt a nyilatkozatot tette, hogy az egyház a békéről és a keresztény testvériségről vallott tanításával jelentős mértékben hozzájárul az áldásos béke fenntartásához a nemzetek közt. Mint a kereszténység központjába a világ minden részéből érkező megbízható híradásokból tudjuk, még a kommunisták is elismerik az egyház szociális tanításának felsőbbségét saját vezérek és mesterek elmélete fölött, ha még nem egészen romlottak és fáradságot vesznek annak alapos áttanulmányozására. Csak a szenvedélytől és gyűlölettől elvakultak hunyják be szemüket az igazság elől, sőt konokul támadják azt.

Az Egyház nem követte volna a saját tanát?

Ha az egyház ellenségei kénytelenek is elismerni a tanításának bölcsességét, mégis azt a szemrehányást teszik neki, hogy a gyakorlat nem állt összhangban az elmélettel, s azért kellett más utakra térniük. A kereszténység egész története bizonyítja, mennyire hamis és igazságtalan ez a vád. Csak néhány jellemző mozzanatot akarunk kiemelni. A kereszténység hirdette először határozott formában, félreérthetetlen világossággal és őszinte meggyőződéssel, amint azelőtt soha nem történt, az összes emberek, minden osztályok és fajok valódi és egyetemes testvériségét. S így elindította a rabszolgaság eltörlését. Nem véres fölkelések szításával, hanem kizárólag az igazság benső erejével érte el, hogy a büszke római patríciusnő Krisztusban testvérét látta a rabszolganőben.

A kereszténység Isten Fiát imádja, aki szeretetből az emberek iránt emberré lett, még pedig az ács fia és maga is ács kívánt lenni. Ezzel a kézi munkát nagy méltóságra emelte,

¹⁹ Mt 6, 33

amely azelőtt annyira lebecsült volt, hogy még az egyébként okos és méltányos M. T. Cicero is korának általános fölfogását kifejezve nem átalotta leírni azt, amiért ma bármely szociológus pirulna: „Az iparosoknak piszkos a foglalkozásuk s bizony a műhelynek nincs tisztessége”²⁰.

Az egyház a maga elveihez hűen megújította az emberi társadalmat. Befolyása alatt születtek a felebaráti szeretet csodálatos művei, az iparosok és a munkások hatalmas céhei, amelyeket a múlt század liberalizmusa kinevetett ugyan, de annál inkább megcsodálnak a jelen kor emberei, akik sok országban azoknak alap gondolatait valami formában ismét megvalósítani igyekeznek. Bár ellentétes áramlatok gyakran akadályozták az egyház működését és jótékony befolyásának érvényesülését gátolták, a legújabb időkig sohasem szűnt meg a hamis irányokat kárhóztatni. Elég emlékeztetnünk elődünknek, XIII. Leó pápának szívós kitartására és bámulatos lelki erejére, aki a munkások társulási jogáért harcolt, bár Európa leghatalmasabb államaiban az uralmon levő liberálisok azt ellenezték. Még ma is sokkal nagyobb az egyház befolyása, mint külsőleg látszik, mert végeredményben eszmék irányítják az eseményeket, bár láthatatlanul működnek s hatásuk nehezen megmérhető.

Joggal elmondhatjuk, hogy az egyház az isteni Mester példájára az évszázadok útjain *körüljárt jót cselekedvén*. Nem volna szocializmus és kommunizmus, ha a népek kormányzói az egyház tanait, intelmeit meg nem vetették volna. De ők a liberalizmus és a laicizmus talaján építettek szociális rendszereket, első látszatra pompás és hatalmas alkotásokat. Hamar kitűnt róluk, hogy nincs biztos alapjuk. Egymásután nyomorultan összedőltek, mert minden kidől, ami nem nyugszik az egyetlen erős szegletkövön, Jézus Krisztuson.

IV. Orvoslás és segítség kell

Íme, Tisztelendő Testvérek, az egyház tanítása, amely mint más területen, a társadalmi kérdések terén is egyedül tud tájékoztatni és mentséget ígérni a kommunista elmélettel szemben. De föltétlenül szükséges ezt a tant az életben meg is valósítani Szent Jakab apostol intelme szerint: „Legyetek az igének cselekvői és nem csupán hallgatói, megcsalván önmagátokat”²¹. Sürgősen szükséges az alkalmas eszközök kemény munkába állítása, hogy a fenyegető összeomlásnak hatályosan elébe vágjunk. Mindenekelőtt szilárdan hisszük, hogy azzal az örült szenvedéllyel szemben, amellyel a sötétség fiai éjjel-nappal a materialista és ateista propagandát szolgálják, a világosság fiai legalább egyenlő, sőt nagyobb lelkesedést tudnak tanúsítani a fölséges Úr Isten dicsőségére.

Mit kell tehát tennünk, milyen eszközöket kell használni, hogy Krisztust és a keresztény kultúrát a félelmetes ellenség ellen megvédjük? Mint az atya családja bizalmas körében akarok beszélni azokról a kötelességekről, amelyeket korunk nagy harca az egyház gyermekeire ró, de atyai szeretettel fordulunk azokhoz is, akik az apai házat elhagyták.

A legjobb óvoszer a keresztény hitélet felújulása

Mint az egyháztörténelem minden korszakában, különösen a viharos időkben, úgy ma is a leghatásosabb gyógyító erő a magán- és a nyilvános élet gyökeres megújítása az evangélium szellemében mindazoknál, akik magukat Krisztus nyájához számítják, hogy valóban a föld sava legyenek, ami az emberi társadalmat a föloszlás ellen megóvjá.

²⁰ Cicero: De officiis I. I. c. 42.

²¹ Jak 1, 22

Mélységes hálával a Világosság Atyja iránt, akitől minden jó adomány és tökéletes ajándék alászáll²², tapasztaljuk mindenfelé a lelki megújulás vigasztaló tüneteit — nemcsak a sok kiváltságos leieknél, akik az utóbbi esztendőkből a szentség magaslatára emelkedtek vagy folyton növekvő számban hős elszántsággal ugyancsak a szentség ragyogó célja felé menetelnek, hanem a társadalom minden osztályánál, ahol kétségtelenül megállapítható a jámborság újjáéledése úgy a lelkületben, mint az életmódban. Áll ez a legműveltebb rétegekről is, amint legutóbb *In multis solaciis* oklevelünkben megírtuk, a múlt évi okt. 28-án, amikor a Pápai Tudományos Akadémiát újjászerveztük²³.

Azonban tagadhatatlan tény, hogy a lelki megújulás terén még igen sok a teendő. Még katolikus országokban is túl nagy azok száma, akik csupán névleg katolikusok; s aránylag igen sokan vannak, akik ugyan több-kevesebb hűséggel teljesítik vallásuk lényeges parancsait, sőt magukat büszkén jó katolikusoknak vallják, mégis alig igyekeznek vallásukat jobban megismerni, meggyőződésüket tovább alapozni és elmélyíteni, vagy éppen odáig eljutni, hogy külső állásfoglalásuknak a jó és tiszta lelkiismeret is megfeleljen, amely a mindentudó Isten szeme előtt ismeri és teszi meg kötelességeit. Jól tudjuk, az isteni Üdvözítő mennyire utálja az üres és csaló külsőséget. Azt akarta, hogy mindenki „*lélekben és igazságban*”²⁴ imádjá az Istent. Aki nem őszintén él az általa vallott hit szerint, az ma — a küzdelem és üldözés hevében — nem áll meg sokáig. Elsodorja a világot rémítő ár. S amikor saját vesztébe rohan, még a keresztény névre is szégyent hoz.

Elszakadás a világ javaitól

Tisztelendő Testvérek, az Úr két tantételével akarunk részletesebben foglalkozni, amelyeknek az emberiség mai helyzetében kiváló jelentőségük van. Ezek az elszakadás a világi javaktól és a szeretet parancsa. Az isteni Mester első szavai a hegyi beszédben: *Boldogok a lelki szegények*²⁵. Erre a tanításra van legnagyobb szüksége az anyagiasság századának, amely mohón tör a földi javak és örömök után. Minden keresztény — legyen akár gazdag, akár szegény — köteles tekintetét állandóan az égre szegezni s soha meg nem feledkezhetik róla, hogy *nincs itt maradó városunk, hanem a jövődőt keressük*²⁶. A gazdagok ne alapítsák boldogságukat a föld kincseire s ne fecséreljék legjobb erőiket az üzletre. Tekintsék magukat csupán sáfároknak, mint akik legfőbb Uruknek számadással tartoznak, s kincseikben lássanak drága eszközöket, az Isten ajándékait, hogy velük jót cselekedjenek. Soha el ne mulasszák az evangélium parancsa szerint a feleslegből az alamizsnálkodást²⁷. Különbönbeteljesedik rajtuk és vagyonúkon Szent Jakab apostol komor szava: „*Most már, gazdagok, sírjátok jajveszékelve a nyomorúságokon, melyek reátok következnek. Gazdagságtok megrothadt, ruháitokat megemésztette a moly. Aranyotok és ezüstötök megrozdásodott és rozsdája bizonyosság lesz ellenetek és megemészti testeteket, mint a tűz. Haragot gyűjtöttetek magatoknak az utolsó napokra*”²⁸.

De a szegények is kötelesek *lelki szegények* maradni, amikor a szükségeseket a szeretet és igazságosság törvényei alapján keresik és helyzetük javítását célozzák. Kötelesek a

²² Jak 1, 17

²³ A. A. S. vol. XXVIII. pp. 421-424

²⁴ Jn. 4, 23

²⁵ Mát 5, 3

²⁶ Zsid 13, 14

²⁷ Lk 11, 41

²⁸ Jak 5, 1-3

lelki javakat többre becsülni a világ javainál és örömeinél. Nem szabad szem elől téveszteniük, hogy a nyomort, szenvedést és bánatot soha nem sikerül a világból száműzni. Hiszen azoknak is osztályrészük, akik külső látszatra a legjobb sorsban vannak. Mindnyájunknak szükséges a türelem, az a keresztény türelem, amely a szívet az örök boldogságot biztosító isteni ígéretek felé emeli.

Ismét Szent Jakab apostol szavaival mondjuk : „*Legyetek béketűrők, testvéreim, az Úr eljöveteleig, íme, a földművelő várja a föld drága terményét, türelmesen várakozván, míg a korai és a késői esőt megkapja. Legyetek tehát ti is türelmesek és erősítsétek meg szíveteket, mert az Úr eljövetele közel van*”²⁹. Csak így teljesedik az Úr vigasztaló ígérete: Boldogok a szegények! S ez a vigasz és ígéret nem üres szavak, mint a kommunisták ígéretei, hanem az élet igéi, telve valósággal. Maradék nélkül teljesülnek úgy a földön, mint az égben. Mennyi szegény ember találja meg ezekben az igékben és a mennyország várásában a boldogságot, mert igényük van a mennyországhoz, az Úr szava szerint *övék a mennyek országa*³⁰. Viszont a gazdagok legtöbbje soha sem találja meg vagyoniában a boldogságot, mert folyton nyugtalan és még többre éheznek.

Keresztény szeretet

Korunk betegségeire még üdvösebb és közvetlenebb hatású orvosság a szeretet parancsa. A keresztény szeretet *türelmes és nyájas*³¹. Kerüli az úri leereszkedést és a külső föltűnést. Már a kereszténykor elejétől kezdve Krisztusnak, megnyerte a legszegényebbeket, a rabszolgákat. Hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik a szeretet műveiben — a Szent Vince-konferenciáktól kezdve a leghatalmasabb szociális intézményekig — működtek vagy most is dolgoznak. Minél inkább tapasztalják a munkások és szegények önmagukon a Krisztusért tevékeny szeretet hatását, annál nagyobb mértékben szabadulnak az előítélet alól, hogy a keresztény egyházban megfogyatkozott a szeretet és az egyház a munkát kizsákmányoló pártján van. Ameddig ugyanis egyrészt a nyomorgók nagy tömegeit látjuk, akiket a nélkülözés súlyos terhe a földig sújt, másrészt azokat, akik könnyelmű élvezetekre óriás összegeket elpazarolnak, fájdalommal kell elismernünk, hogy az emberek nemcsak az igazságosság törvényével jöttek ellentétbe, hanem a keresztény szeretet parancsát sem értik s a gyakorlatban nem tartják meg. Ugyanazért kívánjuk — Tisztelendő Testvérek — a szeretet isteni parancsának minél behatóbb ismertetését szóban és írásban. Hiszen ennek a parancsnak követése Krisztus kifejezett akarata szerint az ő igaz tanítványainak drága ismertetőjele. Megtanít rá mindenkit, hogy a szenvedőkben magát Krisztust lássuk. Megköveteli, hogy testvéreinket úgy szeressük, mint Krisztus szeretett minket, tehát egészen az önfeláldozásig. Vagyis szükség esetén az élet áldozatul hozásáig. Gyakran fontoljuk meg azokat a vigasztaló s elrettentő szavakat, amelyeket a legfőbb Bíró az utolsó ítélet napján mondani fog: „*Jöjjetek Atyáim áldottai ..., mert éheztem és ennem adtatok; szomjúhoztam és innom adtatok ... Bizony mondom nektek, amit egynek e legkisebb atyámfiak közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek*”³². Ellentétül pedig így fog szólni: „*Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre ..., mert éheztem és nem adtatok ennem, szomjúhoztam és nem adtatok italt ... Bizony mondom nektek, amit nem cselekedtetek egynek e legkisebbek közül, nekem sem cselekedtetek*”³³.

²⁹ Jak 5, 7-9

³⁰ Lk 6, 20

³¹ 1Kor 13, 4

³² Mt 25, 34-40

³³ Mt 25, 41-45

Az örök élet biztosítása és a nyomorgók hatásos megsegítésének lehetővé tétele végett egyszerűbb életmódhoz kell visszatérni. Meg kell tanulni a lemondást az élvezetekről, amelyek bizony sokszor bűnösök is, amint a világ ma azokat bőségben kínálja. Önmagunk megtagadása velejár a felebaráti szeretettel. Újjászülő isteni erő rejlik a keresztény szeretet *új parancsában*^{34, 3}, amint Krisztus nevezi. Pontos betartása a szívekbe bensőséges békét önt, amilyent a világ nem ismer, és eredményesen gyógyítja az emberiséget sorvasztó betegségeket.

A szoros igazságosság kötelmei

Nem lehet igazi a szeretet, ha még az igazságosság követelményeinek sem tesz eleget. Az apostol tanítja: „*Aki embertársát szereti, betöltötte a törvényt ... s állítását bizonyítja is, mert azt, hogy ne paráználkodjál, ne ölj, ne lopj ... és ami még egyéb parancsolat van, azt újra egybefoglalja ez az egy ige: Szeressed felebarátodat, mint önmagadat*”³⁵. Ha tehát az apostol szerint az összes erkölcsi kötelességek az igazi szeretet egyetlen parancsából folynak, akkor azok is benne bírják gyökerüket, amelyeket a szoros igazságosság követel, pl. ne ölj, ne lopj. Az a szeretet, amely a munkás bérét elvonja, a szoros igazságosság szerint járó jogos bért, nem szeretet, hanem üres szó és merő látszat. A munkás nem tartozik alamizsnaként elfogadni azt, ami neki jog szerint jár. Nem lehet az igazságosság súlyos kötelességeit az irgalmasság csekély adományaival megváltani. A szeretet és az igazságosság által kirótt kötelességek tárgya sokszor azonos, de különböző marad a kötelezettség természete. S a munkások kellő érzékenységgel ítélik meg a velők szemben fennálló kötelességek természetét, mert megvan az önértékük.

Ugyanazért külön szavunk van hozzátok, keresztény munkaadók és munkavállalók, akik sokszor súlyos kérdések előtt álltok. Még rátok nehezedik annak az igazságtalan gazdasági elméletnek átöröklött terheltsége, amely nemzedékeken át gyakorolta bomlasztó hatását. Ébredjete felelősségetek tudatára! Sajnos, egyes katolikusok viselkedése is bűnös a munkások ragaszkodásának megengedésében az Úr Jézus Krisztus vallásához. Ezek nem akarták elérteni, hogy a keresztény szeretet a munkásokat megillető s az egyház által is ilyeneknek nyilvánított jogok elismerését megköveteli. Mit szólunk hozzá, hogy egyes katolikus munkaadók a Quadragesimo anno körlevél fölolvását saját kegyúri templomaikban megtiltották? S mit szólunk hozzá, hogy katolikus munkaadók még most is ellenséges állásponton vannak a pápa által helyeselt keresztény munkásmozgalommal szemben? S nem mélyen sajnálatos-e, ha az egyház által is természetesen elismert magántulajdonjogot fölhasználják a munkás jogos bérének és szociális jogainak csorbítására?

Szociális igazságosság

A szorosan vett kiegyenlítő igazságosságon kívül van társadalmi igazságosság is, amelyből folyó kötelességek alól munkaadók és munkavállalók nem vonhatják ki magukat. Lényeges vonása a társadalmi igazságosságnak, hogy az egyesektől megköveteli, ami a közjó szempontjából szükséges. Amint az élő szervezetről csak úgy történhetik hiánytalan gondoskodás, ha az egyes szervek és tagok mindazt megkapják, amire szervi működésük teljesítéséhez szükségük van: ugyanúgy a társadalmi szervezetben a közjót is kifogástalanul csak akkor biztosíthatjuk, ha az egyes részeknek és tagoknak — azaz az emberi személyeknek — megadjuk a társadalmi hivatásuk betöltéséhez szükségeseket. Amint eleget teszünk a szociális igazságosságnak, annak gyümölcse azonnal

³⁴ Jn 13, 34

³⁵ Rom 13, 8-9

jelentkezni fog az egész gazdasági élet fokozottabb ütemében, a békében és rendben, vagyis a társadalom testének egészséges lüktetésében. Az emberi test egészségét is az egész szervezet zavartalanul teljes és eredményes működéséről ismerjük föl.

A szociális igazságnak pedig eleget nem tettünk, amíg a munkabér a munkásnak és családjának a fenntartását nem biztosítja; amíg az általános elszegényedés megelőzése végett a munkásnak szerény vagyon megtakarítását lehetővé nem tesszük és országos vagy magánbiztosítás útján nem gondoskodunk róla öregség, betegség és munkanélküliség esetére. Ismételjük, amit Quadragesimo anno körlevelünkben mondtunk: „Csak úgy létesül az igazi szociális nemzetgazdasági rendszer, ha a nemzet minden tagjának rendelkezésére állnak mindazok a javak, amelyeket a természeti kincsek, a termelőeszközök és a gazdasági élet szociális megszervezése nyújtani tudnak. Ezek a javak ne csupán az életfenntartást és a tisztességes szükségleteket fedezzék, hanem az embert magasabb és nemesebb kultúréltre is fölemeljék, amelynek okos kiélése nincs az erkölcsiségnek kárára, sőt annak javára válik.”³⁶ Napjainkban már mind gyakrabban előfordul, hogy az egyes munkaadók külön nem tudnak teljesen igazságos munkabért adni, ha nem létesítenek egymás közt kötelező megállapodást a munkások érdekeit veszélyeztető verseny megakadályozására. Ugyanazért a munkaadók és vállalkozók helyesen teszik, ha ilyen szervezetekbe tömörülnek és ezek útján lehetővé teszik az igazságosság érvényre jutását. Természetesen a munkások sem feledkezhetnek meg a munkaadókkal szemben a szeretet és az igazságosság kötelességeiről, annál inkább, mert azok teljesítésével a saját érdekeiket is védik.

Aki a gazdasági élet egész szövedékét áttekinti, mint azt Quadragesimo anno körlevelünkben tettük, az belátja, hogy a szeretet és az igazságosság együttes követelményei a gazdasági és szociális viszonylatokban csak úgy érvényesülhetnek, ha szilárd keresztény alapokon nyugvó szervezetek — egyhivatásúak egyesületei vagy hivatásközi társulások — testülete nyújt hozzá segítséget. Az említett szervezetek ugyanis egymás közt kapcsolódnak s a különféle helyek és körülmények szerint különböző alakban termelik ki azt a csúciszervezetet, amelynek korporáció a neve.

A társadalomtan tanulmányozása és ismertetése

Hogy a helyes társadalmi törekvéseknek nagyobb sikert biztosíthassunk, sürgősen szükséges a társadalmi kérdéseknek az egyház szellemében való tanulmányozását előmozdítani és a tanulságokat az egyház legfőbb tekintélyének irányítása alatt ismertetni. Ha egyes katolikusok viselkedése gazdasági és szociális téren kívánni valót hagyott vissza, annak oka leginkább az a tény, hogy a tárgyról a pápák tanítását nem ismerték és nem fontolták meg eléggé. Ugyanazért nagyon kívánatos az összes társadalmi osztályokban a műveltségi foknak megfelelő szociális iskolázást szorgalmazni, különösen pedig az egyház szociális tanait buzgón terjeszteni a munkások közt is. Az embereket a katolikus tan világosságánál kell eligazítani és akaratukat megnyerni, hogy a tant alkalmazzák, életbe léptessék és mint igaz életszabályt kövessék, így leküzdik majd azokat a benső ellenmondásokat és következtelenségeket a keresztény életben, amelyek miatt már ismételten panaszkodtunk. Mert sokan ugyan külsőleg hűen követték vallásuk parancsait, azonban a munka, az ipar, a hivatásos foglalkozás, a kereskedelem vagy hivatal légkörében olyan kettős lelkiismeretet tanúsítottak, amely a keresztény igazságosság és szeretet világos törvényeivel ellenkezik. Evvel pedig a hitben gyöngéknak súlyos botrányt okoztak, a gonoszoknak meg fegyvert adtak a kezébe a katolikus egyház meggyanúsítására. Fontos szerepet játszhat a szociális gondolkodás

³⁶ Quadragesimo anno, A. A. S. vol. XXIII. p. 202

megújításában a katolikus sajtó. Neki lehet és kell is változatos és vonzó módon a szociális tan mélyebb megértését szolgáltnia. Tárgyilagos és kimerítő tudósításokat adjon az ellenség tevékenységéről és a harcmódokról, amelyek az egyes országokban a legsikeresebbeknek bizonyultak. Jó tanácsokat osszon és leplezze le a csalárd fogásokat, amelyekkel a kommunizmus a jóhiszemű embereket magához édesgetni igyekszik.

Védelem a kommunizmus csalárdságai ellen

E tárgyról már a múlt évi május 12-én tartott beszédünkben szóltunk. Mégis szükségesnek tartjuk — Tisztelendő Testvérek — a figyelmeteket rá még egyszer nyomatékosan felhívni. Kezdetben a kommunizmus igaz valóságában, meztelen durvaságában mutatkozott be. Csakhamar belátta hogy ily módon a népeket elriasztja. Megváltoztatta taktikáját s megkezdte a tömegek csalogatását álarc alatt, elrejtve igazi szándékait olyan eszmék mögé, amelyek önmagukban jók és tetszetősek. Észrevették a kommunista vezérek az általános békevágyat s úgy viselkednek, mintha ők volnának a világbéke-mozgalom legbuzgóbb hívei és terjesztői. Ugyanakkor azonban szítják az osztályharcot és patakokban folyik a vér. S mivel jól tudják, hogy belső békebiztosítóik nincsenek, a határtalan hadi fölszerelésen dolgoznak. Különböző elnevezések alatt — a kommunizmus gondos elhallgatásával — egyesületeket és folyóiratokat alapítanak, amelyeknek célja eszméiket egyébként hozzáférhetetlen körökbe is becsempészni. Sőt csalárdsággal még katolikus és vallásos társulatokba is igyekeznek befurakodni. Fölszólítják a katolikusokat jótékonyági mozgalmakban és szeretetművekben közreműködésre s sokszor olyan javaslatokat tesznek, amelyek a keresztény szellemmel és az egyház tanításával pontosan megegyeznek, bár befelé gonosz elveiket föl nem adják. Álnok módon terjesztik azt a véleményt, hogy a kommunizmus mélyebb vallásosságú és magasabb kultúrájú országokban szelídebb alakot fog ölteni, az istentiszteletet nem akadályozza és a lelkiismereti szabadságot tiszteletben tartja. Akadnak, akik a szovjet-köztársaságokban újabban történt törvényváltoztatásokra hivatkoznak s azt a következtetést vonják le, hogy a kommunizmus megkezdte az elvi harc föladását az Isten ellen.

Vigyázzatok — Tisztelendő Testvérek —, hogy a hívők meg ne csalódjanak. A kommunizmus magja rossz. Semmiféle téren nem szabad vele közreműködni, ha a keresztény kultúrát megmenteni akarjuk. Épen az elámítottak lesznek a kommunizmus első áldozatai, miután azt saját országukban uralomra segítették. Minél ősbib és magasabb valamely ország keresztény kultúrája, amelybe a kommunizmus beférközni tud, annál szörnyűbb pusztításban tombolja ki magát az istentelenek gyűlölete.

Imádság és vezeklés

*Ha az Úr nem őrzi a házat, hiába vigyáz, ki azt őrzi*³⁷. Azért ajánljuk nektek, Tisztelendő Testvérek, mint utolsó és leghatásosabb eszközt, fokozzatok és mélyítsétek joghatóságtok területén az imádság szellemét és a bűnbánatot. Mikor az apostolok megkérdezték az Üdvözítőt, miért nem tudták a megszállottból az ördögöt kiűzni, azt a választ kapták: *Ez a fajta nem megy ki másként, mint imádság és böjtölés által*³⁸. Az emberiséget most megszálló gonoszság sem győzhető le másként, mint általános imádság és vezeklés által. Különösen a mindkét nemű elmélkedő szerzetesrendeknek ajánljuk, kétszerezék meg imádságaikat és áldozataikat, hogy a Szeplőtelen Szűz hatalmas közbenjárásával az Égből minél

³⁷ Zsolt. 126, 1.

³⁸ Mt 17, 20.

hathatósabb segítséget könyörögjenek le az Egyház számára a mai kor harcában. Amint a Szeplőtelen Szűz az ősi kígyó fejét eltaposta, úgy most és mindenkorra a mi biztos oltalmunk és a *keresztények segítsége* marad.

V. Szervek és segéderők az Egyház szociális működésében.

Az eddig ismertett üdvösséges műnek végrehajtására, valamint a felsorolt orvosszerek alkalmazására az Úr Jézus Krisztus elsősorban a papokat rendelte. Az ő föladatak főpásztoraik vezetése alatt, gyermeki alárendeltségben és egységben az Úr Krisztus földi helytartójával a világon a hit fáklójának tüzét élesíteni és a hívők szívébe azt a természetfölötti bizodalmat elültetni, amellyel az egyház az Úr Jézus nevében annyi harcot harcolt és annyi győzelmet látott, *mert az a győzelem, amely meggyőzi a világot, a mi hitünk*³⁹. Különös hangsúllyal kiáltjuk a papok felé XIII. Leó pápa elődünk ismételt intelmét, menjetek a munkáshoz! Magunkévá tesszük az intelmet és megtoldjuk: Menjetek a munkáshoz, elsősorban a szegény munkáshoz és általában a szegényekhez, s így kövessétek az Úr Jézus és az egyház óhaját. A szegényeket veszélyezteti legjobban a fölbujtók aknamunkája, akik a nyomort kihasználják az irigység fölkeltésére a gazdagok ellen és a szegények izgatására, hogy erőszakkal szerezzék meg, amit a sors tőlük látszólag megtagadott. Ha a pap nem megy a munkások és a szegények közé, hogy szemüket fölnyissa, előítéletek és hamis elméletek ellen óvja, úgy könnyen lesznek a kommunista küldöncök zsákmányává.

Nem tagadjuk, hogy ez irányban már sok történt, különösen a Rerum novarum és a Quadragesimo anno körlevelek megjelenése óta. Atyai örömmel üdvözljük sok püspök és pap buzgó lelkipásztori tevékenységét, akik — mint hisszük, kellő okossággal — az apostoli munka új módszereit keresik és próbálják ki, hogy a mi korunk sajátos követelményeinek megfeleljenek. Mindez azonban még kevés az elénk tornyosuló föladattal szemben. Amikor a haza veszélyben van, minden másodrendű lesz, ami a honvédelemhez nem okvetlenül szükséges vagy azt közvetlenül nem szolgálja. Úgy most a mi esetünkben is a legszebb és legjobb ügyeknek is háttérbe kell szorulniuk az elől az életbevágó szükségesség elől, hogy a keresztény hit és kultúra alapjait megmentsük. Azért a papok a plébániákon a rendes lelkipásztori munka sérelme nélkül, erejük és tevékenységük legjavát fordítsák arra, hogy a munkások tömegeit az egyháznak és Krisztusnak visszanyerjék és azokat a néprétegeket töltsék meg keresztény szellemmel, amelyknél már a legkevesebb maradt belőle. A nép nagy tömegeinél várakozáson fölül olyan fogadtatásban és gazdag aratásban lesz részük, ami bőségesen kárpótolja őket a kezdet nehézségeiért. Úgy látjuk és tapasztaljuk Rómában és sok más nagyvárosban, hogy mihelyt a külvárosokban új templomok épülnek, buzgó egyházközségek alakulnak és a megtérés csodái történnek annál a népnél, amely addig ellenségesen állt a vallással szemben, mert azt nem ismerte.

Az apostolság leghatásosabb eszköze a szegényeknél és egyszerűeknél a papnak a példája, az összes papi erényekből font példa, amint azokat Ad catholici sacerdotii⁴⁰ körlevelünkben ismertettük. Most itt csak az alázatos, szegény és önzetlen élet példáját Hangsúlyozzuk, amely legtökéletesebb hasonmása az isteni Mesternek, aki isteni nyíltsággal elmondhatta magáról: *A rókáknak odúik vannak és az ég madarainak fészkeik: az Emberfiának pedig nincsen hová fejét lehajtsa*⁴¹. Valódi evangéliumi értelemben szegény és önzetlen pap csodákat művel a nép között, mint Depaul Vince, az ars-i plébános, mint Cottolengo, Don Bosco és sokan mások. Viszont a fősvény és önző pap — mint az imént

³⁹ 1Jn 5, 4.

⁴⁰ 1935 dec. 20. A. A. S. vol. XXVIII. pp. 5—53.

⁴¹ Mt 8, 20.

idézett körlevélben már mondtuk — ha Júdasként nem is hull az árulás örvényébe, a legjobb esetben *zengő érc és pengő cimbalom*⁴² marad s a kegyelem útjában inkább akadály, mint közvetítő a népnél.

S ha világi vagy szerzetespapnak hivatalos kötelessége földi javakat kezelni, állandóan szem előtt tartsa, hogy neki nemcsak az igazság és a szeretet parancsait kell követnie, hanem a szegények atyjaként kell viselkednie.

A katolikus akció

A papság után atyai szóval munkába hívjuk azokat a kedvelt fiainkat a világi rendből, akik a Nekünk annyira kedves Actio Catholica soraiban küzdenek s akiket már más alkalommal⁴³ a Gondviselés eszközének neveztünk az egyház küzdelmében a mostani nehéz korszakban. A katolikus akció tényleg szociális apostolság, mert az Isten országának elterjesztését nem csupán az egyéneken, hanem a családban is, a társadalomban is föladatának vallja. Tagjait különös gonddal kell kiképeznie és fölszerelnie az Úr harcaira. Szükséges az ilyen iskolázás — most sürgősebben és jobban, mint bármikor — a praktikus munkaelkezdése előtt. Céljaikat szolgálhatják önképzőkörök, szociális hetek, összefüggő előadások és más ilyen intézmények, amelyek alkalmasak aszociális kérdés keresztény megoldását megismertetni.

Ha a katolikus akció katonái kellő kiképzést és iskolázást nyertek, úgy elsősorban társaik apostolai lesznek, majd a papnak legértékesebb segéderői, hogy az igazság lángját tovább hordozzák és a nehéz anyagi és szellemi nyomort enyhítsék olyan körökben, amelyek a papot akár megcsontosodott előítéletből a papok ellen, akár — sajnos — vallási közömbösségből visszautasítják, így vállvetett munkával — tapasztaltabb papok irányítása alatt — közreműködhetnek a munkásosztályok vallási gondozásában, amelyek oly közel állnak atyai szívünkhöz. Ez a legalkalmasabb módja kedves munkás fiaink megoltalmazásának a kommunista ámtítás ellen. A titokban folyó, de igen hasznos és hatásos egyéni apostolkodáson fölül a katolikus akció feladatkörébe tartozik, szóval és írott propagandával a keresztény társadalmi rend alapelveinek hirdetése a legszélesebb körökben, úgy mint azok a pápai körlevelekből ismeretesekek.

Segédszervezetek

A Katolikus Akció körül sokféle társulat és egyesület csoportosul, amelyeket Mi már segédcsoportoknak neveztünk. Ezeket a köteleket is atyai szeretettel figyelmeztetjük, hogy a most minden másnál fontosabb életkérdéssel foglalkozzanak, amelyről épen szó van.

Hivatásrendi csoportok

Gondolunk a hivatásrendi szervezetekre is, azaz a munkások, gazdák, mérnökök, orvosok, vállalkozók, főiskolai tanulók stb., férfiak és nők külön egyesüléseire. Akik azonos kulturális viszonyok közt élnek, természetesen a hasonlóság alapján csoportokba társulnak. Épen ezek a csoportok és szervezetek vannak elhivatva a társadalomba azt a rendet bevezetni, amely Quadragesimo anno körlevelünk írásakor szemünk előtt lebegett, és Krisztus Királyságának elismerését a kultúra és a munka minden terén megvalósítani.

⁴² 1Kor. 13, 1.

⁴³ 1936 máj. 12.

Ha az állam a gazdasági és társadalmi élet változott föltételeit tekintve valahol már kötelességének ismerte az ilyen intézményeket támogatni és törvényesen szabályozni — természetesen a szabadság és magánkezdeményezés kellő kímélésével — akkor se tekintse magát a Katolikus Akció érdektelennek, hanem nyújtson támogatást gondolatokban, a legújabb kérdéseknek a katolikus tan szellemében való megvilágításával, másrészt! cselekvésben is azáltal, hogy tagjaik szívesen és derekasan dolgoznak az új életformákban és intézményekben, így bevonul azokba a keresztyén szellem, amely mindenkor a rend, a kölcsönös testvéri együttműködés egyetlen alapja marad.

Fölvívás a katolikus munkásokhoz

Atyai szeretetünk egészen kivételes bizonyosságául külön szólunk a Nekünk annyira kedves katolikus munkásokhoz, a fiatalokhoz és az öregekhez egyaránt, akik — talán jutalmul nehéz időkben tanúsított heroikus hűségükért — most kiválóan magasztos és fontos hivatást nyertek. Püspökeik és papjaik vezetése alatt az egyházhoz és Istenhez kell visszahozniuk munkástestvéreik nagy tömegeit, akik elkeseredtek, mert meg nem értették vagy kellő megbecsülésben nem részesítették őket, és Istentől eltávolodtak. A katolikus munkások bizonyítsák példájukkal és szavukkal tévelygő testvéreik előtt, hogy az egyház gyöngéd édesanyjuk mindazoknak, akik fáradnak és terhelve vannak, és szent anyai kötelessége szerint fiait védeni soha meg nem szűnt és meg nem szűnik. Ha hivatásuk teljesítése a bányákban, gyárakban, kikötőkben vagy bármely munkahelyen súlyos áldozatokkal jár, gondolják meg, hogy a világ Megváltója nemcsak a munkában, hanem az áldozatban is példát mutatott nekünk.

Egység a katolikusok közt

Összes fiainkhoz — bármely társadalmi osztály vagy nemzet tagjai, bármily rangú papok vagy világiak — komoly fölvívást intézünk, legyenek egyek. Már sokszor fájdalmasan érintették atyai szívünket a kicsinyes okokból folyó és mindig gyászos következményekkel járó szakadások, amelyek egy anyának — az anyaszentegyháznak — gyermekeit egymással szemben ellenségekbe teszik. Végig kellett néznünk, miként használják ki a vitát a számban gyakran csekély fölforgatók, kiéleltik azt és a katolikusok egyik pártját a másik ellen kijátsszák. Az utolsó hónapok eseményei után intelmünk látszólag felesleges. Mégis megismételjük azok számára, akik azt még meg nem értették, vagy megérteni nem akarják. Akik a katolikusok közt a szakadásokat kiszélesíteni igyekeznek, rettentő felelősséget vonnak magukra Isten és az ő egyháza előtt.

Fölvívás az összes istenhívókhöz

Szeretnők azt a vigasztaló reményt táplálni, hogy a küzdelemben, amelyet a sötétség hatalmai már az isteneszme ellen is folytatnak, a Krisztus nevével dicsekvőkön kívül azok is erős ellenállást tanúsítanak, akik — az emberiség nagyobb fele — Istenben hisznek és őt imádják. Megismételjük a fölvívást, amelyet öt évvel ezelőtt Caritate Christi körlevelünkben hozzájuk intéztünk, hogy Őszinte szívvel segítsenek az egész emberiséget fenyegető veszélyt távol tartani. Mert — amint akkor kifejtettük — az Istenhit minden társadalmi rend és felelősség szilárd alapja e földön. Azért mindazoknak, akik az anarchiát és a terrort elvetik, hathatós együttműködéssel kell odahatniuk, hogy a vallás ellenségei el ne érjék a célt, amelyet nyíltan bevallanak⁴⁴.

⁴⁴ Caritate Christi 1932 máj. 3. A. A. S. vol. XXIV. p. 184.

VI. A keresztény állam kötelességei

Segíteni az egyházat

Tisztelendő Testvérek ! Elméleti és praktikus szempontból kifejtettük azt a föladatot, amelyet az egyház Krisztustól ráruházott hivatásánál fogva magára vállal az emberi társadalom helyes fölépítése és mostani korszükségletként a kommunizmus leküzdése és letörése céljából. Közreműködésre szólítottuk a társadalom osztályait, valamennyit együttesen és az egyeseket külön-külön. A lelki föladat megoldásában a keresztény állam is tartozik az egyházat a maga részéről cselekvőleg támogatni, még pedig a rendelkezésére álló eszközökkel, amelyek ugyan természetszerűleg külsők, mégis végeredményben a lelkek üdvét célozzák.

Kötelesek az államok a minden rendnek alapjait fölforgató istentelen propaganda kártevését a saját országukban tőlük telhetőleg megakadályozni. Mert a földön nincs tekintély az isteni Fölség tekintélyének elismerése nélkül. Az eskünek nincs többé ereje, ha nem az élő Isten nevében esküszik. Ismételjük, amit már sokszor és nyomatékosan hangoztattunk, különösen a Caritate Christi körlevélben: Hogyan állnak meg a szerződések és honnan nyerik kötelező erejüket, ha hiányzik a lelkiismeret jótállása? S beszélhetünk-e még a lelkiismeret jótállásáról, ha már nincs istenhit és istenfélelem? Bontsátok el az alapot és minden erkölcsi törvény vele együtt dől össze. Semmiféle hatalmi eszköz nem tartóztathatja föl többé a nemzetek, a családok, az állam, sőt az emberi kultúra fokozatos, de elkerülhetetlen pusztulását⁴⁵.

A közjót intézményesen szolgálni

Az állam föladata azokat az anyagi életfeltételeket megteremteni, amelyek nélkül rendezett társadalom fenn nem állhat. Munkaalkalmat kell biztosítani, különösen a családfenntartók és az ifjak számára.

A birtokos osztályok kötelesek e célból alkalmazkodni, mert föltétlenül szükséges a közjó érdekében olyan terheket vállalni, amelyek nélkül az emberi társadalom tehát a birtokosok számára nincs mentség. S az állam intézkedései olyanok legyenek, hogy azokat a nagytőkések is elérjék, akik óriás tőkéket tartanak a kezükben s azokat esetleg a közjó kárára még növelik.

Okos és mértéktartó közigazgatás

Az állam legyen felelőssége tudatában Isten és a társadalom iránt s mutasson példát okos és mérsékelt közigazgatással. Ma a kivételesen súlyos világválság nagyobb követelésekkel lép föl az államférfiakkal szemben, akik nagy vagyonok, polgártársaik milliói munkájának és verejtékének gyümölcse fölött rendelkeznek s megkívánja tőlük a közjó önzetlen szolgálatát és lehető előmozdítását. Az állami tisztviselők és alkalmazottak tekintsek lelkiismereti kötelességnek hivatali teendőik hű és önzetlen teljesítését s iparkodjanak a régi és újabb idők annyi kiváló férfinak ragyogó példáját követni, akik fáradhatatlan munkában egész életüket a haza közjójának szentelték. A nemzetközi kereskedelemben és közlekedésben törekedjenek végre lebontani azokat a természetellenes akadályait a gazdasági életnek, amelyek a bizalmatlanság és gyűlölet szelleméből fakadtak, s vegyék szívükre az igazságot, hogy a föld összes népei Isten egy családjának tagjai.

⁴⁵ Caritate Christi 1932 máj. 3. A. A. S. vol. XXIV. p. 190.

Szabadság az egyháznak

Köteles az állam az egyháznak teljes szabadságot engedni, hogy isteni és mindenben lelki hivatását betölthesse s ezáltal hathatósan segítsen az emberiséget kimenteni a jelenkor borzalmas viharából. Manapság mindenféle aggodalmas fölhívásokkal iparkodnak mozgósítani az erkölcsi és lelki erőket. Ami teljesen érthető. Mert a baj, amelyet leküzdeni kell, mindenekelőtt és legmélyebb gyökérszálaiban lelki természetű s belőle erednek ördögi következetességgel a kommunizmus összes borzalmai. Mivel pedig az erkölcsi és lelki hatalmak közt vitathatatlanul az első a katolikus egyház, azért az emberiség közjáva is parancsolja, hogy működését ne akadályozzák.

Aki ellenkezőleg cselekszik s hozzá még azt állítja, hogy tisztán gazdasági és politikai erőkkel is célt lehet érni, nagyon téved. Ha a vallást az iskolából, a nevelésből és a közéletből száműzzük, a kereszténység képviselőit és szent szertartásait gúny tárgyává tesszük, akkor nemde épen a materializmust erősítjük, amelyből a kommunizmus kisarjadt? Sem a világ legjobban megszervezett hatalma, sem a világ legmagasabb és legnemesebb eszméi nem lehetnek úrrá olyan áramlat felett, amelynek alapja épen a földi értékek túlbecsülése.

Bízvást reméljük, hogy a népek sorsának intézői látván a népeket fenyegető végső veszedelmet, mindinkább kötelességüknek ismerik, hogy az egyházat szent hivatásának teljesítésében ne gátolják. Annál inkább merjük ezt hinni, mert, amikor az egyház az emberek örök üdvén fáradozik, egyúttal az ideiglenes jólétet is előmozdítja.

Atyai szó a tévelygőkhöz

Nem zárhatjuk le körlevelünket, mielőtt néhány szót nem intéztünk azokhoz a fiainkhoz, akiket a kommunizmus már megejtett vagy majdnem megfertőzött. Komolyan intjük fiainkat, fogadják meg közös Atyjuk szavát, aki őszintén szereti őket. Buzgón imádkozunk számukra az Úr fölvilágosító kegyelméért, hogy letérjenek a meredek lejtőről, amelyen minden a szörnyű pusztulásba rohan s megismerjék az igazságot : nincs más megváltó, csak a mi Urunk Jézus Krisztus, *mert más név nem is adatott az embereknek az ég alatt, amelyben üdvözlünk kellene*⁴⁶.

VII. Befejezés.

Szent József mint példakép és pártfogó

Hogy az óhajtott célt — Krisztus békéjét Krisztus országában⁴⁷ — minél hamarabb elérjük: a katolikus egyház nagy küzdelmét a kommunizmus hatalmas világmozgalmával szemben Szent Józsefnek, az egyház hatalmas védőjének pártfogása alá helyezzük. Ő a munkásosztályhoz tartozik. Megtapasztalta a szegénység súlyát önmagán és a szent családon, amelynek gondos és szerető feje volt. Gondjaira volt bízva az isteni Gyermekek, mikor Heródes orgyilkosokat küldött utána. A hű kötelességteljesítés életének minden napjával példát nyújtott mindazoknak, akik két kezük munkájával keresik kenyerüket. Joggal nevezték őt *igaznak*, mert élő példája a keresztény igazságosságnak, amelynek a társadalmi életben uralkodnia kellene.

Fölfelé irányított szemmel nézi a mi hitünk az *új eget* és az *új földet*, amelyekről első elődünk, Szent Péter apostol beszél⁴⁸. Míg e világ hamis prófétáinak ígéretei vérbe és könnybe

⁴⁶ ApCsel 4, 12

⁴⁷ Ubi arcano körlevél 1922 dec. 23. A. A. S. vol. XIV. p. 691.

⁴⁸ 2Pt 3, 13; v. ö. Iz 65, 17; 66, 22. Jel 21, 1

fulladnak, égi fényben fölragyog a világ Megváltójának nagy titokzatos jóslata: *Íme, megújítok mindeneket*⁴⁹.

Nincs más hátra, Tisztelendő Testvérek, minthogy atyai kezeinket fölemeljük s apostoli áldást adjunk rátok, a papságra, a népre, az egész katolikus családra.

Kelt Rómában, Szent Péternél, Szent József, az egyház pártfogója ünnepén, 1937 március 19-én, pápaságunk tizenhatodik évében.

XI. Pius pápa.

⁴⁹ Jel 21, 5